

ACTIVITAT ARQUEOLÒGICA 2008

Antonio Moro i García

L'espoli arqueològic és un fet habitual, que sovint està lligat als *caçadors de tresors* i als mal anomenats col·leccionistes. Sovint hem vist pels camps aquests desaprensius, amb els detectors de metalls, en busca de monedes i objectes. Hem intentat fer-los raonar sobre el mal que fan a la nostra història, perquè desenterrar és símil de destrucció, i si no es documenta científicament el que es troba, se'n perd tota la informació. També hem intentat fer-los raonar que l'objecte sostret del terra, per si mateix, no val res; només té el valor material que la societat li doni; que el que realment importa és el seu context, la relació amb el seu entorn arqueològic i històric... Res de res, no volen entrar en raons. Ja hem estat objecte d'alguns robatoris puntuals, als jaciments arqueològics de casa nostra, però sempre solucionables, perquè coneixíem el context de l'objecte. Ara bé, una altra cosa és el robatori de les restes d'un esquelet, d'un individu del passat llunyà. Sabem que els lladres del patrimoni no tornen pas el botí que han sostret, que sovint se'n vanten i que, quan no té un valor econòmic, sovint acaben abandonant-lo o llençant-lo. Aquesta podria haver estat la fi de l'esquelet de la tomba del barri antic de Sant Pere, comentat al llibre *Sant Pere. El poble i la festa*, de l'any 1994, i que sabem que correspon a una tomba de tègules apareguda a la finca número 36 del carrer de Puig i Cadafalch.

L'última setmana de l'abril passat ens varen robar les restes d'un altre esquelet, molt més antic, d'un individu adult d'uns 3.000 anys d'antiguitat. Les obres del Quart Cinturó han permès localitzar dos jaciments d'època romana i descobrir, al que es troba als camps de can Colomer, les restes d'una sitja funerària de l'edat del Bronze (1700-800 aC). Aquest esquelet no és un objecte qualsevol, i no té, ni molt menys, cap preu de mercat, perquè en ell mateix no és un objecte identificable amb un període històric, com sí que ho són una moneda o una estàtua; per tant, no té taxació econòmica. Són unes restes que, sense el seu context, no aporten absolutament res i, el que és pitjor, no es podrien pas contextualitzar, suposant que es recuperessin, perquè resulta difícil donar crèdit als lladres. També és difícil, si no impossible, relacionar-les i identificar-les, per molt que el lladre ens en pugui aportar totes les proves, perquè un esquelet de fa 3.000 anys és igual que un esquelet de fa 300 anys. Les dades antropològiques que pugui aportar per ell mateix són nul·les, quan aquestes dades no es poden relacionar amb una població. Des d'aquí, no podem fer gaire més que deplorar un acte tan execrable i exhortar el lladre que tingui cura de guardar-lo, amb les dades de procedència ben clares, perquè quan es decideixi a retornar-lo o, si es dona el cas, quan desaparegui d'aquest món, els seus descendents el puguin retornar a casa, al Museu de Terrassa. Però la vida arqueològica continua i aquest any també ha estat prolífer; cada cop més, s'està evidenciant una conscièn-

ciació, per part de tots, sobre la recuperació d'un patrimoni que semblava perdut. Aquest ha estat el cas del Servei de Medi Ambient de l'Ajuntament de Terrassa, que, amb motiu dels treballs de neteja de la zona boscosa de can Bonvilar, ha localitzat un forn de calç i un altre per a coure ceràmica.

D'altra banda, com ja hem dit, les obres del Quart Cinturó han posat al descobert dos jaciments d'època romana, localitzats en les finques de can Cardús i can Colomer. I també, com ja va sent habitual, el seguiment de les obres a la nostra ciutat des de la Gerència Municipal d'Urbanisme i el Museu de Terrassa han donat els seus fruits, no només en la recuperació d'objectes contextualitzats de la nostra història urbana, sinó per a la localització de restes romanes dins el casc urbà, com a la finca on es trobava la seu de la companyia Telefónica o a les finques del carrer Major de Sant Pere. I, en darrer terme, tot i havent finalitzat els treballs arqueològics a les esglésies de Sant Pere, ja que s'està ultimant el projecte de recuperació del monument segons el Pla Director de les esglésies, s'hi han anat descobrint restes que eren amagades per estructures de l'antiga rectoria i que en el seu moment no varen poder ser vistes.

Obres del Quart Cinturó

L'empresa d'arqueologia Àtics ha portat el seguiment arqueològic de les obres encomanades pel Ministeri de Foment, sota la direcció de l'arqueòleg terrassenc Joan Piera. Els resultats han estat del tot satisfactoris, ja que als camps de can Cardús

Camps de can Colomer. Vista general dels treballs d'excavació. *Fotografia: Museu de Terrassa.*

i can Colomer s'han localitzat dos jaciments d'època romana. El primer jaciment, molt arrasat per l'acció del conreu, ha permès recuperar alguns cossos humans dins les seves caixes de tègules, disposades a doble vessant, i algunes restes de murs. En canvi, el segon jaciment ha estat una veritable sorpresa, i no només per l'envergadura espacial de les restes, sinó perquè abastava una cronologia àmplia, entre els segles II i VIII, i també perquè s'hi va localitzar una sitja funerària de l'edat del Bronze. Pel que fa a la vil·la romana, i a l'espera de l'estudi definitiu, cal destacar la presència de diversos forns per a coure ceràmica –un d'ells va ser extret i dipositat al Museu de Terrassa, per a la seva restauració i futura exposició–, dipòsits, estances indeterminades i una necròpoli –amb una tipologia semblant al cementiri de la seu episcopal– corroboraven la perduració d'aquesta vil·la fins a l'època romana tardana.

Can Bonvilar

La neteja dels boscos de can Bonvilar per part del Servei de Medi Ambient i Sostenibilitat de l'Ajuntament de Terrassa ha propiciat el descobriment de dos forns. El primer, just a la vora oest del camí, són les restes molt ben conservades d'un forn de calç, de planta circular i que conserva l'accés frontal, construït amb pedres i còdols. Té una planta de 3 metres de diàmetre i poc més de 5 metres de fons.

Forn de calç de can Bonvilar.
Fotografia: Museu de Terrassa.

La segona troballa, a l'interior de la zona boscosa, correspon a les restes d'un gran forn per a coure ceràmica, de planta quadrada, molt semblant al que coneixem de can Sales. Sense realitzar l'excavació d'ambdues estructures i sengles estudis, poca cosa podem afirmar. Tot i així, semblen correspondre a forns del segle XVIII o XIX, relacionats amb el lloguer d'aquests indrets per part de la propietat, a fi de desenvolupar-hi una tasca industrialitzada que, per la gran necessitat de llenya com a combustible, estimulava la neteja i el desbrossament del bosc, tot convertint-lo en més productiu i evitant, alhora, el risc d'incendi.

Seguiment de les obres particulars

Ja fa molts anys que aquesta dinàmica forma part de la nostra vida urbana i la conscienciació dels propietaris i tècnics és del tot real. Hem arribat al punt que no som nosaltres els que hi anem al darrere, sinó que, molt sovint, és la propietat mateix qui s'informa i ens avisa prèviament. Això, sens dubte, facilita la recuperació d'una informació vital per a la nostra història i, alhora, permet planificar una correcta execució de l'obra. D'aquest inventari de seguiment, en destaquem les troballes de

Carrer Major de Sant Pere,
número 15. Vista general
dels treballs d'excavació.
Fotografia: Museu de Terrassa.

restes arqueològiques d'època romana al número 3 de la plaça Vella –antiga seu de Telefónica– i a la finca número 15 del carrer Major de Sant Pere, en les quals els respectius promotors, Obra Social Caixa de Terrassa i el senyor Manuel Masoliver, han mostrat un interès més enllà de la mera col·laboració.

Els treballs a la plaça Vella varen ser portats a terme per l'empresa d'arqueologia Arqueociència, en tres fases de seguiment i intervenció. La localització de les restes romanes va ser feta per l'arqueòloga Elisa Segué i consistiren en el fons d'un dipòsit de líquids, del qual només es conservava el paviment del fons, realitzat en *opus signinum*. Aquesta troballa s'afegeix a les localitzades al carrer Major, a la plaça Vella i a les restes de la necròpoli del carrer de la Font Vella. Cada cop més, s'evidencia la presència d'un important assentament romà, entorn del segle V, en aquest indret, que potser podria respondre al possible desplaçament urbà del municipi d'Ègara des de l'istme de Sant Pere cap aquest lloc.

Pel que fa a l'actuació arqueològica del carrer Major de Sant Pere, número 15, va ser portada a terme per l'empresa CODEX, sota la direcció de l'arqueòleg Sergi Arroyo. En espera de la definitiva memòria –agraïm a l'empresa la consulta de les dades prèvies–, cal indicar la seva rellevància dins el context històric de l'istme de Sant Pere. En destaquem les restes d'una sitja ibèrica i d'una altra d'època romana

Finalment, del seguiment d'altres llicències d'obres particulars, cal destacar-ne la recuperació d'objectes, en aquest cas de fusta, dins la composició dels murs de terra, de tàpia. Concretament, la finca número 4 del carrer de Sant Pere, on el paleta “Yuyu” i

Carrer de Sant Pere, número 4. Baldufa i plantilla de peu per a una sabata de nen, de fusta, del segle XVI.
Fotografia: Museu de Terrassa.

el seu cap de colla Andreu Trullàs –capdavanters i exemples per a d'altres membres del gremi terrassenc, a l'hora de contribuir a la recuperació del nostre patrimoni–, varen recuperar una baldufa i un motlle de peu o plantilla d'una sabata, del segle XVI.

Esglésies de Sant Pere

Els treballs d'adequació del conjunt monumental de Sant Pere, d'acord amb les línies directrius del Pla Director, estan finalitzant. El descobriment d'espais que no s'havien pogut veure a la primera fase, ja que al damunt hi tenien construccions modernes, els ha fet sortir a la llum. Aquest és el cas del dipòsit o *lacus* relacionat amb un *impluvium* d'una casa romana, que era sota les dependències annexes de la rectoria, i que va perviure fins a l'època episcopal. Correspon a un dipòsit centralitzat en aquest pati o *impluvium* de 6 m per 5 m de costat i amb un fons conservat de 120 cm. Per tant, la seva capacitat aproximada seria de 30 metres cúbics d'aigua. Presenta una escala de tres graons en un angle i tindria un forat de desguàs en un altre. A tota la superfície interior hi figura un emblanquinat de *signinum* –ceràmica piconada barrejada amb calç– i als angles del fons un cordó rectangular del mateix material, per evitar l'acció corrosiva de l'aigua en aquest punt. Al centre del dipòsit, una concavitat d'un metre de diàmetre, per tal de recollir, en el moment de buidar el *lacus*, la brutícia que s'hi hauria acumulat per decantació. Cal esmentar que aquestes dimensions no eren habituals en una *domus* o casa romana, tot i que podríem pensar en una altra finalitat afegida, com a piscina particular, alhora que per a l'emmagatzemament d'aigua.

Esglésies de Sant Pere. Dipòsit o *lacus* d'una casa romana. Fotografia: Museu de Terrassa.

